

**Рішення разової спеціалізованої вченої ради ДФ 26.133.055
про присудження ступеня доктора філософії**

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.055 Київського столичного університету імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка на підставі прилюдного захисту дисертації Резнік Тетяни Петрівни «Методика формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10 класу ліцею у процесі навчання української мови» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки 23 січня 2024 року.

Резнік Тетяна Петрівна, 1996 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила в 2019 році Київський університет імені Бориса Грінченка за спеціальністю «Філологія».

З 2017 року і дотепер працює вчителем української мови й літератури в середній загальноосвітній школі №162 Святошинського району м. Києва.

Дисертацію виконано в Університеті Грінченка.

Науковий керівник: Караман Ольга Володимирівна, кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Здобувачка має 19 наукових публікацій за темою дисертації, із них 16 – одноосібні, зокрема 4 публікації у наукових виданнях, включених на дату опублікування до Переліку наукових фахових видань України, 15 публікацій, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації:

1. Резнік Т. Дидактичні ресурси з української мови як чинник формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10 класу ліцею. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2021. №8(346). С. 198-206. ISSN видання: 2227-2844. DOI статті:

10.12958/2227-2844-2021-8(346)-1-198-206. Вебпосилання на видання:
<http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/issue/view/31/34>

2. Резнік Т., Набок-Бабенко Ю. Особливості онлайн-навчання й оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Т.2. №54. С. 210-215. ISSN видання: 2663-6085. DOI статті: 10.32782/2663-6085/2022/54.2.42. Вебпосилання на видання:
http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/54/part_2/54-2_2022.pdf

3. Космідайло І., Набок-Бабенко Ю., Резнік Т. Методичні орієнтири формування й оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею засобами інтерактивних онлайн-ігор. *Перспективи та інновації науки*. 2023. №11(29). С. 223-236. ISSN видання: 2786-4952. DOI статті: 10.52058/2786-4952-2023-11(29)-223-236. Вебпосилання на видання:
<http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/issue/view/160/249>

4. Резнік Т. Творча робота на уроках словесності як ефективний інструмент розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10 класу ліцею. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Т.3. №65. С. 256-261. ISSN видання: 2308-4855. DOI статті: 10.24919/2308-4863/65-3-39. Вебпосилання на видання:
http://www.apfn-journal.in.ua/archive/65_2023/part_3/65-3_2023.pdf

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради:

Дика Наталія Михайлівна – кандидат педагогічних наук, професор, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, завідувач кафедри мовно-літературної освіти Інституту післядипломної педагогічної освіти, зауваження та побажання:

1. На нашу думку, в I розділі недостатньо висвітлено психолого-педагогічні засади формування інформаційно-комунікаційної компетентності, що було б доречним у контексті розв'язання першого завдання дослідження. Для організації ефективного навчання учнів 10 класу ліцею виняткове значення мають психологічні особливості їх комунікативної діяльності в цифровому просторі, що ґрунтуються на здобутках української психології, які варто було б

висвітлити у підпункті 1.1 «Інформаційно-комунікаційна компетентність як об'єкт теоретичного аналізу в психолого-педагогічній та лінгводидактичній літературі» (Максименко С.Д., Лукіяничук А.М., Немеш О.М., Максименко К.С., Набочук О.Ю., Чепелева Н.В., Смульсон М.Л. та ін.).

2. Здобувачка зазначає, що в основу розроблення програми експериментального навчання було покладено припущення, що дотримання компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного й інтегративного підходів стимулюють інтерактивну діяльність старшокласників, їхню потребу в спілкуванні, наближуючи модельовані умови навчальної комунікації до природних (с. 175), проте доцільно було б, на нашу думку, розкрити у дослідженні особливості застосування інтерактивних методів навчання на уроках української мови в 10 класі ліцею, враховуючи високі технологічні можливості електронних засобів.

3. Попри ґрунтовно висвітлені практико-орієнтовані аспекти формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10 класу ліцею на уроках української мови (с. 124), недостатньо, на наш погляд, подано приклади практико-орієнтованих завдань, які б формували в учнів уміння розуміти потребу та бачити реальну можливість застосування здобутих у класі знань на практиці та використовувати ці знання в повсякденному житті, а також допомагали б реалізувати компетентнісний підхід у навчанні та посилити практичну спрямованість предмета, сприяли б навчанню розв'язувати життєві проблеми за допомогою предметних знань.

4. Схвально, що в роботі здійснено порівняння популярних платформ і месенджерів, які використовуються в умовах змішаного навчання (с. 266) та наявний рекомендований перелік інструментів і платформ, які доречно використовувати на уроках української мови в 10 класі ліцею (с. 270), однак вважаємо, що дисертаційна робота мала б перевагу, якби у додатках було подано фрагменти уроків з чітким описом функцій вчителя під час використання електронних засобів навчання.

5. Подекуди у роботі трапляються технічні недогляди і стилістичні огріхи, хоча загалом дисертація має належне мовне оформлення, витриману стилістику наукового тексту.

Овсієнко Людмила Миколаївна – доктор педагогічних наук, доцент, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, професор кафедри української мови Факультету української філології, культури і мистецтва, зауваження та побажання:

1. Оскільки дисертаційну роботу присвячено проблемі формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10 класу ліцею (філологічний профіль) у процесі навчання української мови як однієї з надважливих ключових, доцільно було б, на нашу думку, в дослідженні виокремити спеціальний підрозділ, у якому описати психологічні аспекти організації освітнього процесу старшокласників, урахування вікових особливостей учнів під час взаємодії з потужним ресурсом електронних засобів навчання в сучасних реаліях, а також обґрунтувати шляхи формування інформаційно-комунікаційної компетентності десятикласників у контексті таких психічних процесів, як пам'ять, увага, мислення та ін.

2. У підрозділі 1.2. «Сучасні підходи до навчання української мови в 10 класі ліцею в контексті завдань «Нової української школи» дисертантка докладно проаналізувала терміне поняття «підхід до навчання», прокоментувала підходи, визначені в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, а також виокремила тенденції у впровадженій Концепції Нової української школи, які віддзеркалено в зміні визначених підходів (особистісний; педагогіки партнерства; тематичний і діяльнісний; компетентнісний), що підтверджує її наукову ерудицію й освітянський досвід. Проте вважаємо науково доцільним увиразнення дидактичної сутності пріоритетних підходів до навчання української мови описом стратегії корелювання кожного підходу з проблемою формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10 класу ліцею на уроках української мови.

3. Розроблена в дисертації методика формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10 класу ліцею (філологічний рівень) достатньо обґрунтована, а результати її впровадження цілком переконливі. Однак вважаємо, що в додатках варто було б подати розробки уроків з використанням пропонованої системи вправ і завдань, а також освітніх платформ на уроках української мови.

4. Четверте зауваження стосується виявленої диспропорції в обсязі змісту підрозділу 2.3. «Практико-орієнтовані аспекти формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10 класу ліцею на уроках української мови», дещо обтяженого описом видів вправ і завдань, частину з яких, на нашу думку, доцільно було б також перемістити в додатки як винятково важливий для сучасної освітньої шкільної практики дидактичний матеріал.

Горошкіна Олена Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, Інститут педагогіки НАПН України, завідувач відділу навчання української мови та літератури, зауваження та побажання:

1. Варто було б доповнити положення наукової новизни таким пунктом: розроблено класифікацію електронних ресурсів, які використовують на уроках української мови, оскільки це в II розділі зроблено, однак на цьому не акцентовано.

2. Виокремлюючи тематичний підхід як ефективний у процесі навчання української мови в ліцеї (с. 54), варто було б докладніше його схарактеризувати з огляду на те, що цей підхід не є загальновідомим і поширеним у процесі навчання української мови в старших класах.

3. На с. 67, цитуючи нашу з Ніною Голуб статтю, дисертантка правильно зазначає, про виокремлення трьох груп методів дистанційного навчання, однак припускається неточності в інтерпретуванні класифікації. Ми виокремлюємо три групи методів дистанційного навчання: 1) методи вчителя (методи навчання); 2) методи учня (методи учіння); 3) методи їхньої спільної діяльності; найбільш розлого характеризуємо другу групу – методи учіння, до планування,

таймерування), методи опрацювання й засвоєння інформації (читання, візуалізація інформації тощо), методи закріплення і творчого застосування знань і вмінь (метод вправ, метод проєкту), методи самоконтролю. Розповідь до методів учіння не належить, оскільки це метод навчання. Методи спільної діяльності вчителя й учнів – це окрема група методів.

4. У роботі подано цікавий і цінний матеріал, що стосується організації онлайн-навчання української мови. На нашу думку, доцільно було б його виокремити в спеціальний підрозділ, а не подавати розосереджено.

5. Принципово важливим для побудови методики формування в учнів 10 класу ліцею інформаційно-комунікаційної компетентності є врахування дисертанткою основних положень докторської дисертації С. Карамана та кандидатських робіт О. Захарчук-Дуке, А. Карпенко, Ю. Огарь, А. Олійник, О. Полінок, Т. Тютюми, Г. Шиліної, Т. Ясак та ін. Водночас не варто аналізом дисертаційних праць закінчувати характеристику навчально-методичного забезпечення навчання української мови. Логіка наукового пошуку передбачає спочатку аналіз законодавчих документів, концепцій, дисертацій, а потім уже програм, підручників і посібників.

Кулик Олена Дмитрівна – доктор педагогічних наук, професор, Університет Григорія Сковороди в Переяславі, завідувач кафедри української лінгвістики і методики навчання Факультету української та іноземної філології, зауваження та побажання:

1. У тексті дисертації бракує аналізу наукових розвідок, пов'язаних із психологічними аспектами формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів. Хоча п. 1.1. має назву «Інформаційно-комунікаційна компетентність як об'єкт теоретичного аналізу в психолого-педагогічній та лінгводидактичній літературі», а в п. 1.2. на с. 44 Т. П. Резнік зауважує, що «Нові технології, сучасні психологічні розвідки, розвиток інтернет-освіти та глобалізація інформації змушують переглядати та удосконалювати традиційні підходи до навчання й адаптувати їх до потреб і можливостей сучасних учнів»,

психологічним аспектам досліджуваної проблеми приділено надто мало уваги. На нашу думку, у межах опонованого дослідження це надважливо, оскільки психологія взаємодії індивіда з інформацією, мовою та комунікацією відіграє ключову роль у процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності в учнів ліцею.

2. Уважаємо недоречним у межах розділу 1 «Теоретичні основи формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10 класу ліцею» наводити приклади завдань і вправ (с. 48), пропонувати форми робіт (сс. 52–53, 56–57), висновувати, що вони є «ефективними засобами розвитку предметної й ключових компетентностей і мають значний педагогічний потенціал». У першому розділі дисертаційної праці дослідник має здійснити огляд теоретичних праць, які слугували основою дослідження, проаналізувати наявні теорії, концепції підходи тощо, а наводити приклади конкретних вправ, завдань, форм роботи тощо, висновувати про ефективність/неефективність їх потрібно в розділі, де висвітлено перебіг експерименту та проаналізовано його результати. Конкретні приклади в першому розділі, на нашу думку, порушують послідовність викладу матеріалу, що, своєю чергою, ускладнює сприйняття тексту дисертації.

3. У роботі натрапляємо на прізвища науковців, праць яких не віддзеркалено в спискові використаних джерел (А. Крижановський, Г. Солдатова, Т. Фоменко, В. Юфименко, с. 108).

4. Завдання до низки вправ сформульовані, на наш погляд, нерозважливо. До прикладу, завдання до вправи 4 (с. 134–135) передбачає аналіз комунікативних ситуацій за планом, перший пункт якого містить запитання «Який відсоток повідомлень замість текстової відповіді займають смайли, стикери, меми, гіфкартинки тощо?». Хотілося б уточнити в дисертантки, за якою формулою учні мають обчислювати означені відсотки і яка цінність такого завдання (обчислення відсотків) для формування інформаційно-комунікаційної компетентності? Також, на нашу думку, не варто пропонувати запитання, що потребують відповіді «так» чи «ні», як-от: Чи всі використані неологізми не

мали українського відповідника? Чи доцільно використовувати неологізм, якщо є відповідник в українській мові? й под. Запитання, що потребують відповіді «так» чи «ні», обмежують потенційний розвиток обговорення, не стимулюють до діалогу та обміну думками. Запитання/відповіді мають розвивати критичне мислення учнів, формувати здатність аналізувати інформацію з позицій логіки, наводити факти та аргументи, що необхідно в межах опонованого дослідження.

5. Хочемо також уточнити в дисертантки, за якими критеріями вона оцінювала якісні характеристики текстового матеріалу, пропонованого в експериментальному навчанні чи продукovanого учнями / ученицями (обсяг, інформативність, доступність, ступінь мовної складності, ситуативна спрямованість тощо)?

6. Результати експериментально-дослідного навчання, віддзеркалені авторкою в п. 3.4, підтверджують ефективність пропонованої методики формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів 10 класу ліцею, проте, на нашу думку, для більшої переконливості результатів дослідження варто було б використати математичні обчислення, наприклад, за допомогою критерію Пірсона χ^2 , Т-критерію Вілкоксона, U-Манна-Уїтні й ін.

Вінтонів Михайло Олексійович – доктор філологічних наук, професор, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, завідувач кафедри української мови Факультету української філології, культури і мистецтва, побажання:

1. У дослідженні варто акцентувати увагу на різноманітних методах, зокрема методах самостійної роботи учнів та методах активного навчання, оскільки цим визначається ефективність самостійної роботи учнів та здатність критично мислити. У сучасних умовах освіти, де важливим стає розвиток навичок самоосвіти та самодисципліни, ці аспекти вимагають більш глибокого та ретельного вивчення.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає,

«Утримались» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.055 присуджує Резнік Тетяні Петрівні ступінь доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.055

Михайло ВІНТОНІВ